



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Marie Součkové v právní věci žalobkyně: I. O., zastoupené JUDr. Radkou Šumerovou, advokátkou se sídlem Turgeněvova 19, Litoměřice, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 10. 8. 2005, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 11. 2005, č. j. 42 Cad 211/2005 – 17,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 11. 2005, č. j. 42 Cad 211/2005 – 17, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadla žalovaná (dále též „stěžovatelka“) v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, kterým bylo zrušeno její rozhodnutí ze dne 10. 8. 2005, č.j. X, a věc jí vrácena k dalšímu řízení. Tímto rozhodnutím Česká správa sociálního zabezpečení přiznala žalobkyni ode dne 27. 1. 1993 vdovský a sirotčí důchod podle § 45 a § 49 zákona č. 100/1988 Sb., s tím, že nárok na doplatek za dobu před 6. 6. 2002 podle § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.“), zanikl. Soud při svém rozhodování vycházel z následujícího skutkového stavu:

Žalobkyně podala dne 7. 8. 1995 u Okresního soudu v Litoměřicích návrh na prohlášení svého manžela za mrtvého. Usnesením ze dne 28. 1. 2003, č. j. 12 Nc 102/95-25, byl dětem žalobkyně ustanoven opatrovník pro toto řízení. Soud rozsudkem ze dne 8. 4. 2005, č. j. 12 Nc 102/95-55, prohlásil J. O. za mrtvého s tím, že za den úmrtí se považuje den X. Dne 6. 6. 2005 žalobkyně požádala o přiznání vdovského a sirotčího důchodu.

Při posouzení věci vycházel krajský soud z toho, že tříletá lhůta, jejímž uplynutím zaniká podle § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. nárok na výplatu důchodu nebo jeho části, neplyne po dobu, po kterou osobě, která musela mít opatrovníka, nebyl opatrovník ustanoven. Žalobkyně podala návrh na prohlášení svého manžela za mrtvého nepochybně i jménem svých dětí, které měly rovněž právní zájem na vydání předmětného rozhodnutí. Krajský soud má za to, že dětem žalobkyně měl být pro toto řízení ustanoven opatrovník, což se stalo teprve dne 28. 1. 2003. Lhůta stanovená v § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. tedy v době od zahájení řízení o prohlášení J. O. za mrtvého v roce 1995 do právní moci tohoto usnesení neplynula. Závěr žalované, že nárok na důchodový doplatek za dobu před 6. 6. 2002 zanikl, není s touto skutečností v souladu. Krajský soud proto napadené rozhodnutí zrušil.

Soud dále poznamenal, že ačkoli zákon č. 155/1995 Sb. zjevně nepočítá s případy, kdy nárok na výplatu důchodu zanikne uplynutím příslušné lhůty z důvodu nesprávného úředního postupu státu, neznamená to, že takové pochybení nelze napravit. K nápravě může dojít buď využitím příslušného speciálního zákona nebo v rámci odstranění zákonné tvrdosti, což sama žalobkyně v této věci navrhla.

Podanou kasační stížností napadla stěžovatelka rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem z důvodu podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Z konstatování krajského soudu, že nárok na důchodový doplatek za dobu před 6. 6. 2002 nezanikl, stěžovatelka dovodila, že krajský soud přiznal doplatek důchodů již od roku 1993. S takovýmto závěrem stěžovatelka nesouhlasí. I za situace, že by stěžovatelka akceptovala úvahu krajského soudu o vlivu neustanovení opatrovníka dětem žalobkyně na běh lhůty stanovené v § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., by totiž k přerušení této lhůty nemohlo dojít, neboť tímto opatrovníkem byla sama matka dětí. Zákonými zástupci nezletilých dětí jsou rodiče, v daném případě matka, která je nezletilce oprávněna zastupovat i při uplatnění žádosti o dávku důchodového pojištění. V případě dětí žalobkyně se tedy nejedná o situaci, kterou má na mysli § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. Podle názoru stěžovatelky zde není na místě ani ustanovení tzv. kolizního opatrovníka, neboť nelze mít za to, že zájmy matky a jejích dětí byly ve vzájemném rozporu. Stěžovatelka poukázala i na to, že § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. nerozlišuje mezi důvody subjektivními na straně občana a mezi důvody, jejichž existenci nemohl ovlivnit (např. soudem zmiňovaná doba řízení o prohlášení za mrtvého).

Stěžovatelka dále poukázala na nesrozumitelnost a neurčitost rozsudku. Krajský soud na jedné straně dospěl k závěru, že nárok na důchodový doplatek za dobu před 6. 6. 2002 nezanikl, na druhé straně však nestanovil, od kdy by měla stěžovatelka doplatek poukázat. Stěžovatelka dodala, že jednání o odstranění tvrdosti zákona nepatří na pořad jednání soudu. Z uvedených důvodů navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek

Krajského soudu v Ústí nad Labem zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Zároveň požádala o přiznání odkladného účinku podané kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu z hlediska uplatněného stížního bodu, jakož i ve smyslu ust. § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Vzhledem k tomu, že skutkový základ rozsudku krajského soudu nebyl mezi účastníky sporný, a Nejvyšší správní soud jej považuje za dostatečně zjištěný, vycházel z něj sám i v řízení o kasační stížnosti.

Pro posouzení věci bylo předně nezbytné zodpovědět otázku, zda řízení o prohlášení osoby za mrtvou, jednalo-li se o nárok na výplatu vdovského, vdoveckého nebo sirotčího důchodu po této osobě, bylo relevantní skutečností ve vztahu k běhu lhůty pro zánik nároku na výplatu důchodu stanovené v § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb.

Po srovnání znění ustanovení § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. účinného před a po dni 31. 1. 2006 dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že teprve podle úpravy účinné od 1. 2. 2006 je vedení řízení o prohlášení osoby za mrtvou, jedná-li se o nárok na výplatu vdovského, vdoveckého nebo sirotčího důchodu po této osobě, důvodem ke stavení lhůty pro zánik nároku na výplatu důchodu. Předchozí právní úprava, účinná ke dni rozhodnutí žalované, trvání tohoto řízení při posouzení běhu lhůty nezohledňovala. Proto ani neustanovení opatrovníka v řízení o prohlášení osoby za mrtvou nemohlo mít na běh předmětné lhůty vliv. Závěr krajského soudu, že lhůta stanovená v § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. neplynula v době od zahájení řízení o prohlášení J. O. za mrtvého v roce 1995 do právní moci usnesení o ustanovení opatrovníka dětem žalobkyně, je proto mylný.

Nejvyšší správní soud se následně zabýval otázkou, zda měl být opatrovník ustanoven dětem žalobkyně, resp. jejímu nezletilému synovi narozenému v roce 1988, v samotném řízení o přiznání důchodů zahájeném dne 6. 6. 2005. Vzhledem k tomu, že zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, institut opatrovníka neupravuje, je třeba vycházet z obecné úpravy správního řízení, tedy ze zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), účinného v době rozhodování žalované. Podle § 16 odst. 1 správního řádu zastupuje účastníka řízení, který nemůže v řízení jednat samostatně, zákonný zástupce; nemá-li zákonného zástupce, a je-li toho třeba k hájení práv, ustanoví mu správní orgán opatrovníka. Nezletilý syn žalobkyně byl zastoupený svojí matkou jako zákonnou zástupkyní v souladu s § 27 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a § 36 zákona č. 99/1963 Sb., o rodině. Nejvyšší správní soud přisvědčil žalované, že zde nebyl střet zájmů, který by vyžadoval zastoupení nezletilého tzv. kolizním opatrovníkem. Na základě uvedeného lze konstatovat, že ani neustanovení opatrovníka nevedlo ke stavení lhůty stanovené pro zánik nároku na výplatu důchodu.

Nejvyšší správní soud dodává, že ačkoli je v projednávaném případě zřejmé, že žalobkyně byla zkrácena ve svém nároku na výplatu dávek v důsledku průtahů v řízení o prohlášení jejího manžela za mrtvého, nebylo možné takovéto pochybení napravit pomocí § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění účinném v době rozhodování žalované. Teprve úprava tohoto ustanovení účinná od 1. 2. 2006 totiž řízení o prohlášení osoby za mrtvou považuje za důvod ke stavení lhůty pro zánik nároku na výplatu důchodu, a

umožňuje tak ochranu práv žadatele o dávku před případnými negativními dopady vedení tohoto řízení. Žadatelka tudíž mohla za dané situace využít jediné postupu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), nebo žádosti o odstranění tvrdosti zákona podle § 106 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí žalované je zcela v souladu se zákonem, neboť výplatu vdovského a sirotčího důchodu poskytuje zcela správně tři roky zpětně od podání žádosti o tyto dávky, třebaže nárok na důchody vznikl již ke dni 27. 1. 1993, který byl považován ze den úmrtí manžela žalobkyně.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že Krajský soud v Ústí nad Labem chybně posoudil právní otázku běhu lhůty stanovené v § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. pro zánik nároku na výplatu důchodu nebo jeho části, čímž zatížil své rozhodnutí vadou podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nejvyšší správní soud proto napadený rozsudek krajského soudu podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm je krajský soud podle ust. § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán právním názorem výše uvedeným.

V novém rozhodnutí rozhodne Krajský soud v Ústí nad Labem i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. května 2008

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu